

MOTORISK LÆRING I ET NYT LYS

Ved Lone Toftemark Jacobsen + Elke Bucka Wessel

Rehabilitering og habilitering af børn, modul 1, CVU Lillebælt

Valgmodul, hold 789

14. december 2007

Vejleder: Jytte Falmår

Anslag i fælles del: 6.869

Anslag i individuel del: 11.725

INDHOLD

Indledning.....	1
Paradigemeskifte	1
Modsnætningsforhold.....	2
Motorisk læring i et nyt lys	3
Individuel del.....	5
Problemformulering	5
Analyse.....	5
Teori	5
Fysioterapeut Åsa Hedberg	5
Praksis	6
Psykolog Charlotte Højholt.....	7
Praksis	7
Cand. mag. Anne Morin.....	8
Praksis	9
Konklusion	9
Perspektivering.....	10
Litteratur.....	11

INDLEDNING

I praksis er der ind i mellem børn, som ikke har den samme glæde ved at bevæge sig som de andre børn og motorisk ser de heller ikke ud til at få udbytte af motorisk træning. Hvad kan grunden være til det? Stilles der for store krav? Oplever de ikke succes? Er opgaverne ikke motiverende for dem? Skal de hellere have individuel træning frem for træning i gruppe?

Ligeledes sker det i praksis at samarbejdet med forældre ikke får det ønskede resultat. Det ser ikke ud til, at de kan bruge de råd og den vejledning de får vedrørende deres barns motoriske træning. Er der for høje forventninger til forældrene? Er der uoverensstemmelse mellem de fagprofessionelles vurderinger og forældrenes oplevelse af deres barns motoriske formåen? Er der de nødvendige ressourcer i familien til at indgå i et samarbejde?

Vi ønsker at se på praksis for at undersøge, hvordan de fagprofessionelle kan møde børn og forældre, så de kan få glæde af det fysioterapeutiske tilbud.

Vi er begge fysioterapeuter, der arbejder på en undervisningsinstitution for børn, der har sprogveskigheder. Børnene undervises af 2 talepædagoger i grupper á 6 børn og er i alderen 4 – 6 år. Fysioterapeut og psykolog indgår i et tværfagligt team tilknyttet sproggrupperne. Fysioterapien er undervisningsrelateret med det formål, at give barnet de bedst mulige motoriske forudsætninger for at deltage i sprogundervisningen. Ud fra tværfaglige observationer opstilles der mål for det enkelte barns undervisning, herunder også motoriske mål. Mål, samt information om undervisningstilbud og -indhold formidler talepædagogerne til forældrene. Derud over består den fysioterapeutiske praksis af gruppetræning.

Paradigemeskifte

Der sker i disse år et paradigemeskifte i sundhedsvæsenet. Et paradigemeskifte som indebærer en ny tænkning omkring rehabilitering af mennesker med handicap. En ændring i at se på individet ud fra en diagnose med deraf følgende vanskeligheder til at se individet og dets handicap i en bredere sammenhæng, hvor individets livssituationer og livsvilkår indgår. I forhold til fysioterapi har det betydet et ændret syn på motorisk læring. Motorisk læring ses som et samspil mellem individ, opgave og omgivelser (Woollacott, 2007). Ud fra dette syn indgår individet som en aktiv medspiller i en problemløsningsproces i forhold til egen læring. Det betyder, at individet skal have indflydelse på valg af de opgaver, som det ønsker at lære og at individet får et

medansvar for læring. At det er væsentligt at være aktiv medspiller i egen læring, viser en undersøgelse af Jahnsen & Haugen. De har spurgt voksne med CP, hvordan de oplevede den fysiske træning, som de modtog, da de var børn. Undersøgelsen viser, at de personer, der også i voksenalderen er fysisk aktive, er de personer der som barn oplevede glæde ved, forstod hensigten med træningen og lærte at tage ansvar for egen sundhed. Jahnsen og Haugen påpeger, at det er vigtigt at lytte til barnets behov og inddrage det i at definere mål og valg af meningsfulde aktiviteter (Jahnsen & Haugen, 2003).

Paradigmeskiftet betyder en ændret rolle for de fagprofessionelle. Rosenbaum mener, at fagprofessionelle ikke skal lade sig styre af diagnoser, som afgør valg af undersøgelser, indsats og råd til forældre med forventning om at de følger disse. Fagprofessionelle skal væk fra et oppefra og ned syn, til en mere ligeværdig position, hvor der tages udgangspunkt i barnet og familiens ønsker og behov. Han anbefaler en diagnose-uspecifik tilgang, hvor fagprofessionelle stiller deres viden til rådighed, har familierne i centrum for planlægnings- og interventionsprocessen og involverer dem så langt, som de ønsker (Rosenbaum, 2004).

I 2004 udgiver MarselisborgCentret "Hvidbogen om rehabiliteringsbegrebet", med det formål, at kvalificere rehabiliteringsindsatsen for den enkelte borger. Hvidbogen anbefaler, at rehabilitering ses som en målrettet og tidsbestemt samarbejdsproces mellem borger, pårørende og fagfolk baseret på borgerens hele livssituation og beslutninger, så borgeren opnår et selvstændigt og meningsfuldt liv (MarselisborgCentret, 2004).

Modsætningsforhold

Dette syn på involvering af familier og målsætning for indsats står i modsætning til nuværende praksis. Den fagprofessionelle skal lytte til barnet og involvere det i mål og opgaver (Jahnsen & Haugen, 2003). I praksis er den motoriske gruppetræning tilrettelagt ud fra vurderinger af, at børn med sprogsvækheder typisk har vanskeligheder med balance og håndmotorik. Det enkelte barn har ikke haft indflydelse på indholdet og hvad det har lyst til at lære motorisk.

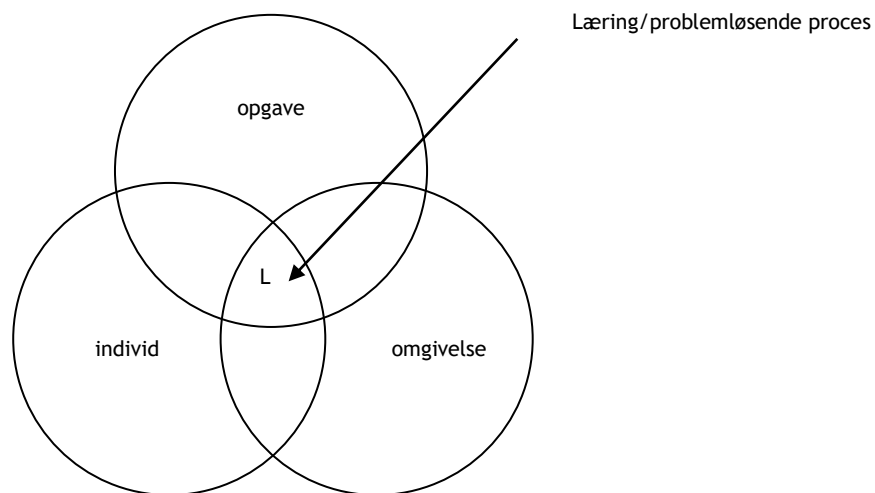
Hvidbogen anbefaler, at fagfolk i rehabiliteringsprocessen går ind i et samarbejde med borgeren (MarselisborgCentret, 2004). I den nuværende praksis har tilgangen til forældresamarbejdet været styret af de fagprofessionelles vurderinger og holdninger. Forældrenes livssituation er ikke

inddraget og der er ikke taget udgangspunkt i, hvad de oplever som meningsfuld i forhold til deres barns motoriske læring.

Ovenstående modsætninger er motivation for at se på egen praksis ud fra det nye syn på motorisk læring.

Motorisk læring i et nyt lys

Motorisk læring defineres ”som en række processer, der på baggrund af øvelse og erfaring resulterer i relativ bestående forandringer i evnen til at producere kompetente bevægemønstre” (Beckung, 2002). I en udvidelse af definitionen ses motorisk læring som en problemløsende proces, som opstår i samspillet mellem individet, den opgave individet stilles overfor og i de omgivelser, opgaven udføres i. (Beckung, 2002).

(Shumway-Cook&Woolacott, 2007)

Perception, kognition og handlingsprocesser er individets egne forudsætninger for motorisk læring. Individet er aktiv udforskende af opgaven og omgivelsen. Opgaven skal bestå af funktionelle, meningsfulde og opnåelige mål. Omgivelsen er det miljø, hvor barnet lærer sine motoriske færdigheder i som for eksempel hjem, børnehave eller gymnastiksal. Motorisk læring bør ske i den omgivelse, som barnet skal anvende sine motoriske færdigheder i eller under så lignende forhold som muligt (Beckung, 2002).

Der er udvalgt 2 områder fra praksis, som ønskes belyst ud fra den nye viden om motorisk læring, nemlig motorisk gruppetræning og forældresamarbejde.

På nuværende tidspunkt ser praksis ud som følgende.

Den motoriske gruppetræning foregår i en gymnastiksal og har til formål både at forbedre det enkelte barns motoriske formåen og tilgodese gruppen som helhed. Den samlede sproggruppe kommer med deres 2 talepædagoger til motorisk træning 1 gang om ugen i ¾ time. Forældre deltager ind i mellem. Den motoriske træning starter med en forhindringsbane og slutter med en fællesleg. Opgaverne på banen er styret af et månedligt emne.

Forældresamarbejdet består hovedsagelig af informationsmøder. I enkelte tilfælde, hvor det vurderes, at en ekstra indsats er nødvendig i forhold til barnets motoriske formåen, inddrages forældrene.

INDIVIDUEL DEL

Ud fra et ønske om, at forbedre børnenes mulighed for motorisk læring i et gruppetilbud undersøges følgende:

Problemformulering

- Hvad kunne have betydning for at fremme motorisk læring i et gruppetilbud til børn med sprogvanskeligheder?

Analyse

I teorien inddrages fysioterapeut Åsa Hedberg for at belyse motorisk læring i forhold til børn. Psykolog Charlotte Højholt inddrages for at belyse læring gennem deltagelse i fællesskaber og børns læring ud fra et børneperspektiv. Endvidere inddrages cand. mag. Anne Morin for at belyse betydningen af kategoriseringer for inklusion og eksklusion i fællesskaber.

Teoriene anvendes til at belyse praksis.

TEORI

Fysioterapeut Åsa Hedberg

Motorisk læring er en *"problemløsende proces, hvor opgaven er at opnå et funktionelt mål, som opstår i mellem individ og omgivelse"*. Omgivelsen skal give barnet mulighed for udforskning af og erfaring med handlings- og bevægelsesstrategier ved at tilbyde spændende opgaver.

Hedberg mener, at motivation og målsætning er vigtig i læreprocessen, da det optimerer problemløsningen og resultatet. Mål med træningen skal være tydelige, meningsfulde og opnåelige. Når barnet selv vælger opgaven, lægger det større energi i at opnå målet og muligheden for at gentage opgaven er da større, end når fysioterapeuten bestemmer målet.

Hedberg referer til Gentiles 2 læringsfaser, hvor barnet i starten af læreprocessen er optaget af at forstå opgaven og at analysere omgivelsens indflydelse på opgaven. Barnet eksperimenterer med forskellige strategier til at løse det motoriske problem. Udførelsen er meget varieret og barnet må

løbende evaluere udførelsen af opgaven. I næste fase har barnet valgt den mest hensigtsmæssige strategi og det gælder nu om at forfine den valgte strategi. Læreprocessens afslutning defineres ved, at barnet skal bruge meget lidt opmærksomhed på at udføre opgaven, og at målet er tilfredsstillende opnået.

Hedberg mener, at en værdifuld strategi i læreprocessen er, at barnet ser et andet barn, som også er i færd med at lære opgaven og at dét er en fordel ved gruppetræning (Beckung et al, 2002).

I læreprocessen er samspillet mellem fysioterapeut og barnet en vekselvirkning, hvor barnet tager initiativ og derved et øget ansvar for egen læring og hvor fysioterapeuten udfordrer barnet til udvikling, tilbyder feedback og evaluering på opgaven

Praksis

I den nuværende praksis er aktiviteterne i gruppetræningen styret af overordnede emner ud fra en vurdering af, at en del børn har vanskeligheder på disse områder. Børnene har ikke haft indflydelse på valg af aktiviteter.

En mulighed til at øge børns motivation for at lære motorisk er, at de kan få medbestemmelse i valg af aktivitet i et gruppetilbud. Enten på den måde at de selv vælger én aktivitet blandt flere givne aktiviteter eller, at de kommer med forslag til aktiviteter. Det kunne ligeledes være en mulighed på forhånd at undersøge og aftale opgaver, som barnet har lyst til at lære. Børn med sprogvanskeligheder og med en alder ned til 4 år kan have svært ved verbalt at udtrykke, hvad de har lyst til at arbejde med. En mulighed er at anvende billeder af forskellige funktionelle aktiviteter fra børnenes hverdag og lade børnene udpege de aktiviteter, som de har lyst til at lære.

Motorisk træning skal indeholde meningsfulde og opnåelige mål og barnet skal have muligheder for at lære funktionelle opgaver. Meningsfulde og funktionelle opgaver kunne være opgaver som børn møder i dagligdagen – i sprogundervisningen, derhjemme eller i børnehaven. Det kan være opgaver, som for eksempel at knappe, at binde snøreband, m.m. Opgaver som børn har et ønske om, at kunne mestre ud fra et behov om selvstændighed. Ligeledes kunne det være funktionelle opgaver som gyng, spille bold eller lege fangeleg. Opgaver som har betydning for børnenes deltagelse i leg sammen med de andre børn i børnehaven. En mulighed i et gruppetilbud er at opstille forskellige funktionelle opgaver, som børnene kan vælge imellem og udføre fælles, i hold eller ved siden af hinanden.

Et gruppetilbud må ligeledes tage højde for at børnene skal kunne fordybe sig i opgaven. En forhindringsbane giver mange skift og tilgodeser ikke de børn, der har brug for længere tid til at fordybe sig i den problemløsende proces. En forhindringsbane giver heller ikke børnene mulighed for at få ideer til at se andre børn løse det motoriske problem, da de selv er optaget af en opgave.

I stedet for er det en mulighed, at give børnene tid til at eksperimentere med én aktivitet, så de kan afprøve forskellige problemløsningsstrategier. Ligeledes er det en mulighed, at 2 eller 3 børn sammen eller ved siden af hinanden eksperimenterer med samme aktivitet og at de derved kan give hinanden ideer til forskellige problemløsningsstrategier eller ideer til muligheder, der ligger i opgaven.

Psykolog Charlotte Højholt

Højholt taler for, at børn og børns læring skal ses ud fra et børneperspektiv frem for et voksenperspektiv, der ofte lægger en vurdering i børns læring.

Højholt argumenterer for, at vi skal finde ud af, hvad børn selv vil. At børn skal ses som subjekter, der med deres nysgerrighed og optagethed fordyber sig i aktiviteter og relationer, som de tillægger betydning og finder personligt relevante. Hun mener, at børn lærer gennem deltagelse i forskellige former for fællesskaber og på tværs af forskellige omgivelser, såsom hjem, børnehave m. m.

Endvidere mener Højholt, at børn er hinandens omgivelse. Børn kan gennem relationer med andre børn gå ind i andre aktiviteter og nye sammenhænge og udforske verden sammen. Men børns deltagelse er også en personlig deltagelse. De gør nogle til- og fravalg ud fra spørgsmål om, hvor de vil deltage og hvad de kan lide at lave og med hvem, ud fra deres vurdering af, hvad der er personligt relevant (Højholt, 2000).

Praksis

Aktiviteterne i gruppeundervisningen er tilrettelagt ud fra et voksenperspektiv, nemlig ud fra de voksnes vurderinger af, hvad børnene har brug for at lære.

Et gruppetilbud ud fra et børneperspektiv må understøtte, at børn har en iboende nysgerrighed og lyst til at lære. Ved at give mulighed for ”fri leg” i gymnastiksalen eller valg i mellem opgaver, som appellerer til børns nysgerrighed, kan børn undersøge og lære aktiviteter ud fra, hvad de finder personligt relevant. Ligeledes må et gruppetilbud understøtte, at børn lærer af hinanden og udforsker aktiviteter sammen med hinanden. ”Fri leg” eller aktiviteter hvor børn arbejder sammen i hold, kan give børn mulighed for at lære af hinanden og udbygge deres relation til hinanden.

En del børn med sprogveskigheder mangler imidlertid erfaringer med relationer til andre børn og har svært ved at indgå i leg. Derfor kunne et gruppetilbud indeholde aktiviteter, der understøtter dette. Det kunne for eksempel være en fællesleg, hvor barnet kan få hjælp fra de voksne eller de andre børn til at indgå i legen. Det kunne give barnet en oplevelse af, at dets deltagelse i legen har betydning for fællesskabet, i håbet om at barnet kan tage de erfaringer med sig videre i sproggruppen.

Cand. mag. Anne Morin

Morin mener, at inklusion i eller eksklusion fra ”normale” fællesskaber, produceres i de omgivelser barnet deltager i. Hun fremfører, at en diagnose kategoriserer barnet med fare for, at omgivelsen tager diagnosen som udgangspunkt til at forklare barnets vanskeligheder, i stedet for at se på de omgivelser, som barnet færdes i og skal lære i. Med fokus på det specielle placeres barnet i ”specielle” omgivelser – for eksempel en specialinstitution. Hun mener, at den normale undervisning tilsyneladende ikke er fleksibel nok til at rumme alle børn.

Hun argumenterer for, at det normale og det særlige produceres *”i og imellem deltagere, som står i særlige forhold til de betingelser de indgår i”*. Dermed påpeger hun, at man også skal se på de omgivelser, betingelser og vilkår, som barnet indgår i, frem for kun at se på barnet som indehaver af et problem.

Hun argumenterer for, at børns motivation ligger i, at være **sammen** med andre børn (Morin, 2004).

Praksis

Praksis indtil nu har været at tilbyde individuel træning ud over gruppetilbud, når et barn ikke synes at lære motorisk eller ikke mestrer specifikke motoriske færdigheder, da gruppetilbuddet ikke tilgodeser dette barns behov.

Et argument for motorisk læring i gruppe frem for individuel træning er, at børn har lyst til at være sammen med andre børn og at det er et spørgsmål om at se på, om opgaverne og omgivelsen er tilpasset det enkelte barn.

Et gruppetilbud må være så fleksibelt, så alle børn kan tilgodeses. Det betyder, at fysioterapeuten både må vurdere opgaven og omgivelsen. Med udgangspunkt i opgaven er det en overvejelse værd at se på, om opgaven giver mening for barnet, om barnet har haft indflydelse på opgaven, om der er tid til at lære en opgave eller om opgaven skal gradueres i sværhedsgrad, så det tilgodeser barnets behov.

Ligeledes må det vurderes om omgivelserne fremmer barnets mulighed for læring. En overvejelse kan være, om rummet er overskueligt for barnet eller om rummet skal indrettes anderledes. For eksempel om rummet kan indrettes således, at nogle børn kan arbejde med stillesiddende opgaver, mens andre børn er i gang med lidt vildere aktiviteter. Det må vurderes, om rummet inviterer til udforskning og undersøgelse ved at byde på spændende og udfordrende materialer. Desuden må det overvejes om der er mulighed for involvering af talepædagoger eller forældre i det motoriske gruppetilbud og om de kan videreføre opgaverne fra gruppetilbuddet til andre omgivelser, som barnet færdes i.

Konklusion

På baggrund af analysen kan følgende have betydning for at fremme motorisk læring i et gruppetilbud til børn med sprogsvækheder.

Et gruppetilbud må være fleksibelt, så det kan tilgodeses alle børn.

Funktionelle opgaver, der giver mening for barnet, må indgå i et gruppetilbud. At barnet har indflydelse på valg af den opgave, der skal læres, kan fremme motorisk læring. Gruppetilbuddet må derfor indeholde valgmulighed i mellem forskellige funktionelle opgaver. Afhængig af barnets sproglige formåen, kan barnet selv komme med forslag til aktiviteter eller barnet kan ud

fra et billedmateriale af funktionelle aktiviteter fra barnets hverdag give udtryk for, hvad det er motiveret for at lære.

At barnet har mulighed for at eksperimentere med forskellige strategier til at løse et motorisk problem er væsentlig. Derfor har tid til den problemløsende proces en betydning for motorisk læring, hvilket et gruppetilbud må tilgodese.

Et gruppetilbud må udnytte fordelene af, at børn kan lære af hinanden og få ideer til nye aktiviteter igennem hinanden. Derfor har det en betydning for motorisk læring, at børn har mulighed for at udforske aktiviteter sammen i form af ”fri leg” eller at de kan arbejde sammen for eksempel på hold. Ligeledes kan et gruppetilbud understøtte de børn, som mangler erfaringer med leg med andre børn ved at tilbyde aktiviteter, der fremmer relationer i mellem børn.

Endelig kan rummet, hvor gruppetilbuddet foregår og de ressourcer, der er til rådighed i form af materialer, samt voksne der kan støtte og udfordre børnene, have betydning for at fremme motorisk læring i et gruppetilbud.

Perspektivering

Analysen har givet ideer til, hvordan ændringer i praksis kan være med til at fremme børnenes motoriske læring i et gruppetilbud. Der ligger en udfordring i, at finde veje til at involvere børn i at sætte mål for egen læring. Hvordan det konkret udmønter sig i praksis må afprøves.

De nye tanker om motorisk læring og involvering af børn giver flere muligheder til at møde de børn, der ser ud til at have opgivet overfor motorisk læring. Muligheder som måske kan være med til at fremme disse børns glæde ved fysisk aktivitet og lyst til at lære motorisk.

LITTERATUR

Beckung, E., Brogren, E. & Rösblad, B. (2002): Sjukgymnastik för barn och ungdom, teori och tillämpning, studentlitteratur Lund

Højholt, C. (2000): Børns kompetencer. I: Bupl's rapport: Børn og unges competenceudvikling

Jahnsen, R. & Haugen, L. (2003): Hva kan voksne med CP lære oss om fysioterapi og fysisk aktivitet for barn med CP?, artikkel nummer 5 fra kartleggingsundersøkelsen om voksne med CP, CP-bladet 2/2003

Morin, A. (2004): På tværs af det normale og det specielle i børnehaveklassen. I: Egelund, N. (red.): Specialpædagogisk praksis- indspil og udspil. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Rehabilitering i Danmark. Hvidbog om rehabiliteringsbegrebet (2004), Århus, MarselisborgCentret

Rienecker, L. & Stray Jørgensen, P. (2006): Den gode opgave, håndbog i opgaveskrivning på videregående uddannelser, 3. udgave, 2. oplag, Forlaget Samfundslitteratur

Rosenbaum, P.: Families and service providers: "Forging effective connections, and why it matters". I Scrutton, Damian and Mayston (2004): Management of the Motor Disorders of children with cerebral palsy. London, Cambridge University Press.

Shumway-Cook, A. & Woollacott, M. (2007): Motor Control, translating research into clinical practice, third edition, Lippincott Williams & Wilkins, kap. 1 & 2

Forelæsning ved Jytte Falmår: Barnet i en klientcentreret praksis d. 19.11.07, Master i Humanistisk Sundhedsvidenskab og Praksisudvikling, Specialist i pædiatrisk fysioterapi, CVU – Lillebælt, Fysioterapeutuddannelsen